

Лілія Трофимович

Львів (Україна)

**УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ВІДНОСИНИ
У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.
У ПРАЦЯХ М. ГРУШЕВСЬКОГО**

Унаслідок першого поділу Польщі (1772 р.) Галичина відійшла до Австрії і була об'єднана в політико-географічну територію під назвою Королівство Галиції і Лодомерії (Володимирії) з князівствами Освенцінським і Заторським. Рубіж ХІХ–ХХ століть став переломним у розвитку українського національного руху в Галичині, де швидко зростала національна свідомість українського населення, активізувалася діяльність українських політичних партій, у чому польські політичні кола побачили серйозну загрозу своїм панівним позиціям у краї та небезпеку для відродження Речі Посполитої. Тому не дивно, що з'ясування ролі Галичини в українській історії, поєднання тут соціальних і національних антагонізмів займало одне з важливих місць у політичних поглядах і теоретичній спадщині М. Грушевського. «Галичина, – підкреслював він, – стала пробним каменем для польсько-українських відносин».

На думку польського історика Л. Адамського, значний вплив на позицію М. Грушевського мали культурна, політична й економічна перевага поляків у Галичині, зловживання адміністрації, представленої переважно поляками, наростаюча напруга на національному ґрунті, викликана, зокрема, сутичками польських і українських прихильників «національних демократій» тощо. «Історично відносини України і Польщі зводяться до того, – писав М. Грушевський, – що українська народність була обкрадена польською: вона заволоділа багатствами України – її землями, вона

втягнула в себе на порозі сторіч все, що з'явилося найбільш видатне в українському середовищі».

Одну з причин українсько-польського протистояння М. Грушевський вбачав у не вирішенні земельного питання у Східній Галичині, де селянство складало переважну більшість українського населення, зокрема, ігнорування основної його вимоги «усунення тих штучно створених і підтримуваних умов, котрі тримають їх у повній залежності від землевласників – польської шляхти і гальмують всяку можливість економічного і культурного розвитку».

Істотне напруження у тогочасних міжнаціональних стосунках спричинила боротьба за створення українського університету у Львові. Це питання, за словами М. Грушевського, «виросло до значення національного». Підтримуючи вимоги студентів-українців стосовно заснування українського вишу, створення нових українських кафедр, ведення документації рідною мовою, усунення від викладання професорів-шовіністів тощо, він переконливо спростував аргументацію польської сторони про неможливість і непотрібність відкриття українського університету у Львові.

У працях М. Грушевського знайшла відображення боротьба української громадськості за виборчу реформу, справедливую систему представництва в галицькому сеймі та віденському парламенті, що вилилась у гостре протистояння з польським політичним проводом.

Вказуючи на шовіністичні настрої польської еліти щодо українських земель, М. Грушевський висловлював сумнів у можливості українсько-польського порозуміння. З цього приводу у праці «Польща і автономна Галичина», написаній у 1916 р., він зазначив: «Над Західною Україною нависла тяжка хмара і нова фаза польського питання, в котру воно вступає, зовсім не вміщує в найближчому майбутньому сприятливого влаштування національних стосунків з поляками народностей, пов'язаних з ними тяжким спадком історичної Польщі».

Список основних джерел та літератури:

1. Грушевський М. Галичина і Україна / М. Грушевський // Грушевський М. Твори : У 50 т. – Т.1. – Львів, 2002.
2. Грушевский М. К польско-украинским отношениям в Галиции / М. Грушевский. – К., 1905.
3. Грушевський М. Незалежна Польща і автономна Галичина / М. Грушевський // Грушевський М. Твори : У 50 т. – Т. 3. – Львів, 2005.